

Symposium 'Meten is weten' 14 oktober 2011

Inzicht verbreden en kennis verdiepen

Hannie Aartsen

Afd Medische Ethiek en Filosofie van de geneeskunde

Jurist en kinderverpleegkundige

‘Verpleegkunde is een leven lang leren!’

1. Is ‘ethiek’ iets waar vpk zich mee moeten bezighouden, zich in zouden moeten verdiepen, bekwamen? (competentie ‘ethiek’?)
2. Is ‘ethiek’ op de werkvloer, een verpleegafdeling, meetbaar?
Is ‘ethisch handelen’ meetbaar?

Eritrese vrouw positief over besnijdenis

De Eritrese vrouw is positief over de besnijdenis. Dit is de titel van een artikel in een Nederlandse krant. Het artikel bespreekt de traditie van de besnijdenis in Eritrea en de positieve houding van de lokale vrouwen. Het artikel is verdeeld in drie kolommen.

...tier en gekijf op boer

Wat is ethiek?

Verschil tussen moraal en ethiek?

Tussen recht en ethiek?

Tussen psychologie en ethiek?

Spiritualiteit/ levensbeschouwing en ethiek?

Onthouden:

In de kern gaat het om de vraag: wat is GOED om te doen?

GOED in normatieve zin

Waarden en Normen

Verschil / voorbeeld

Verpleegkundigen en ethiek

Ver van mijn bed show?

Voorbeelden noemen uit de praktijk van de zorg waarbij voor vpk
ethische vragen aan de orde zijn

De positie van de verpleegkundige is complex:

- * vpk - patient: vertrouwensrelatie (verzorgend, ondersteunend, begeleidend, belangenbehartiger)
- * vpk – arts: meedenkend, uitvoerend, observatiegegevens doorgeven
- * vpk - team: samenwerken, coachen, leren van en met elkaar
- * vpk – andere zorgverleners: samenwerken, communicatie, continue zorg
- * vpk - familie van pt: vertrouwenwekkend, aanspreekpunt, tussenpersoon

In al deze rollen komt de vpk ethische vragen en problemen tegen!

Kortom: ethiek voor verpleegkundigen gaat over GOEDE ZORG!

In HOUDING en in HANDELEN

Het gaat vaak over intuities: ‘moreel niet pluis gevoel’ ;

Je moet het leren herkennen: kijk met de ethische bril!

In ‘kleine’ dingen (bv niet meer prikken dan nodig) en

In ‘grote’ dingen: ethische DILEMMA’s

Waarden en normen: persoonlijke, beroepsmatige en maatschappelijke!

Hoe kan ETHIEK helpen?

- door te laten zien dat je een ethisch probleem van verschillende kanten kunt bezien; verschillende zienswijzen die behoren bij verschillende ethische theorieën
- begrippenkader en houvast bij het argumenteren
- door methoden die beproefd zijn voor het bespreken van dilemma's, zoals (stappenplannen (in Rotterdam 'de Routekaart' : boek De Kwestie, 2011) (helpen bij uitpluizen van probleem, doorvragen.....)

Rotterdamse Routekaart

STAPPENPLAN / ROUTEKAART

Fase I In kaart brengen en focussen

1. Wat is de belangrijkste morele vraag?
2. Feiten duidelijk? Welke informatie ontbreekt?

Fase II Routes beschrijven

3. Wie zijn betrokken, wat is hun perspectief?
4. Wie heeft welke verantwoordelijkheid?
5. Welke keuzemogelijkheden (handelingsopties) zijn er?

Fase III Argumenten uitwisselen en uitpluizen

6. Welke argumenten voeren de betrokkenen aan?
7. Welke argumenten zijn relevant om te kunnen beslissen?
8. Wat is het gewicht van deze argumenten t.o.v. elkaar?

Fase IV Besluiten nemen

9. Welke keuzemogelijkheid verdient de voorkeur?

Fase V Uitkomst checken

10. Klopt dit besluit met ieders beleving?
11. Zijn we bereid het mee uit te voeren?

CASUS (n.a.v. proefschrift Houtlosser: In goede handen)

Vpk verzorgt Peter, 14 jaar, 2 weken geleden opgenomen ivm recidiverende leukemie, zal binnenkort een beenmergtransplantatie krijgen. De donor is zijn 8 jarige zusje. Ouders gescheiden, moeder nu alleenstaand, kinderen zijn om de week bij moeder of vader.

Moeder is bij Peter in het ziekenhuis. Hij verblijft in een isolatiebox en moet zich houden aan strenge hygienische voorschriften (handen wassen, elke dag schone kleren) en voorschriften volgens afd protocol (3x dgs antibiotica profylactisch, 3x dgs mondverzorging, elke dag wegen). Dit alles ter voorbereiding op de transplantatie.

Jij leest in het pt dossier dat Peter zich niet altijd aan de afspraken t.a.v hygiene houdt en dat het team zich daarom afvraagt of de transplantatie wel door moet gaan. De verpleging heeft de opdracht om nauwkeurig over het doen en laten van de jongen te rapporteren.

Jij gaat aan de slag bij Peter en zijn moeder. Het valt je al snel op dat Peter zijn moeder negeert. Je brengt zijn medicijnen, maar hij neemt ze niet direct in, gaat gewoon verder met zijn computerspelletje. Je wijst hem op de afspraken, op de noodzaak van zijn medicijnen op tijd innemen, mondverzorging enz. Eerst zegt hij niets, en dan roept hij boos 'bemoei je niet met mij'. Moeder zegt niets. Als je dit voorval met je collega's bespreekt blijkt dat dit gedrag heel normaal is, en dat de één vindt dat hij niet verpleegbaar is als hij straks de transplantatie heeft ondergaan en zich aan nog strengere regels moet houden en de ander vindt zijn gedrag heel invoelbaar, echte puber!

Als je later op de dag de box binnenkomt en dichtbij Peter staat meen je sigarettenrook te ruiken. Heeft er iemand gerookt? Vraag je. Moeder kijkt op, aarzelt, en zegt: ja, sorry , ik...eh... Peter kijkt voor zich uit. Je ziet dat zijn medicijnen van die ochtend er nog steeds staan. Als hij ziet dat je ernaar kijkt, neemt hij ze snel in en zegt: 'ik weet echt wel dat die belangrijk zijn hoor!'. Moeder loopt de kamer uit, en dan barst Peter in huilen uit :” ik voel me ook zo rot, mis mijn vader, maar doe wel mijn best.....”.

Jij moet rapport schrijven en voelt je voor een dilemma staan.

Routekaart

1. wat is de morele vraag voor de vpk?
2. perspectieven betrokkenen
3. handelingsopties

4. argumenten per optie

Onderbouwen en wege!

Logica van argumenten

Drogredeneringen (op gezag van de dokter..... Of God...Allah...)

5. conclusies: uitvoerbaar, uit te leggen op TV, klopt met je gevoel?

Routekaart

- is geen kookboekethiek
- is hulpmiddel, vooraf of achteraf
- werkt vooral bij echte dilemma's, meerdere betrokkenen, beslissingen
- kan alleen diepgang krijgen in veilig klimaat
- scherpt je eigen standpunt
- argumenten kunnen je overtuigen tot een ander standpunt
- respect binnen team/ agree to disagree

ZORGETHIEK of verpleegkundige ethiek

Veel belangstelling voor ethiek voor verpleegkundigen:
CEG rapport; *moral distress*

ZORGETHIEK is een theorie, niet alleen voor verpleegkundigen!

Nadruk op ethiek in dagelijkse praktijk van de zorg,
niet alleen zaak van leven/dood:
ethiek van de zorgverlening / verpleegkundige ethiek (nursing ethics)

Verskil met medische ethiek? NEE EN JA

NEE

- in de basis gaat het om dezelfde vraag: doe ik er GOED aan...
- het gaat om professionele waarden en normen die sterk overeen komen in beide beroepsgroepen, beide beroepsgeheim, beide tuchtrecht, beide 'goed hulpverlenerschap' (WBGGO)
- bij ethische dilemma's gaat het om de afweging van ethische principes die voor beide zorgverleners hetzelfde zijn (geen schade, weldoen, respect voor autonomie pt, rechtvaardigheid)
- beide zorgverleners streven naar respect en vertrouwen in hun relatie met de patiënt

JA

- het aandachtsgebied verschilt: behandeling of zorgverlening en
Zorgverlening als zodanig is een sterk morele activiteit: je treedt in de
intieme sfeer van de patiënt, in diens waarden en normensfeer, je moet
altijd afstemmen met de patiënt, rekening houdend met ev
kwetsbaarheid

je behandelt niet het lijden,

maar je probeert het lijden **draaglijker** te maken,

- betrokkenheid op patiënt én diens omgeving

- de rol en verantwoordelijkheden verschillen

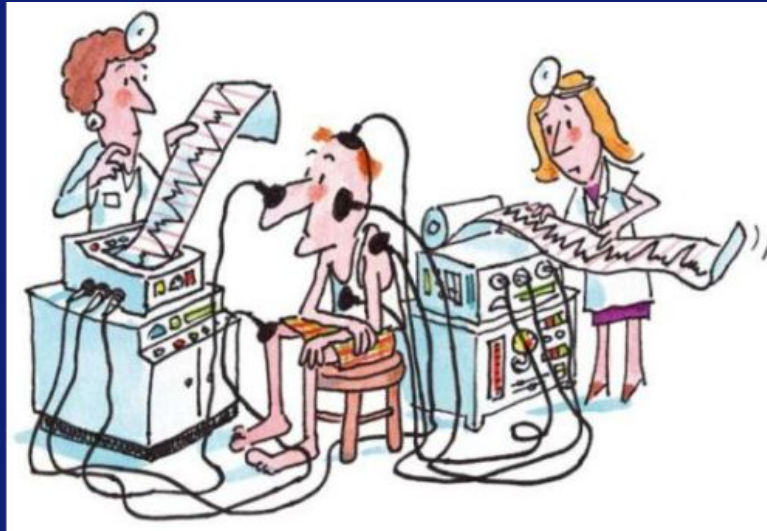
Kortom:

EIGEN ETHIEK voor verpleegkundigen!

Van belang voor professionalisering,
Is een onmisbaar onderdeel daarvan,

Ontwikkelen eigen begrippenkader: verpleegkundig zinloos handelen?

Ontwikkelen eigen kernwaarden: communicatie-expert, flexibiliteit,
dienstbaarheid?

WAT EN HOE?

- individuele vpk: vermogen tot reflecteren? Attitude? Handelen in het belang van de pt?
- vpk team: leiden ethische besprekingen tot meer GOEDE zorg?
- niveau zhs: zhs TOP 100: meetbaar criterium dat we zouden kunnen toevoegen?

Willen we ETHIEK meten??

